

Festival a/d Werf

De zoete inval

Astrid Schoots

Dit jaar zal op 'Festival a/d Werf' in Utrecht (zie kader) de Franse imker/kunstenaar Olivier Darné aanwezig zijn met een bijzonder bijenproject. In nauw overleg en goede samenwerking met de Utrechtse imkervereniging, gecoördinerd door L. van Ingen, zijn in april in vijf Utrechtse wijken bijenvolken neergezet: in het noorden, oosten, zuiden, westen en bij het centraal gelegen stadhuis. De Utrechtse honing zal genoemd worden naar de plaats van herkomst: Overvechthoning, Stadhuis-honing, Oog in Alhoning, Lunettenhoning en Wittevrouwenhoning. De verschillende smaken zullen zo een 'geografische smaakkaart' vormen.

In het centrum van de stad, op de Maria-plaats, verrijst voor het festival een glazen honinghuis: Huis De Zoete Inval. De honing van de verschillende wijken wordt hier geslingerd, er worden vijf stadsdiners georganiseerd met als basis de verschillende honingsoorten, in het huis zal een plaats voor ontmoeting en discussie zijn. Datum: 22 mei t/m 31 mei.

Olivier Darné is naar eigen zeggen 'als kind in de honing gevallen'. Hij groeide op in landelijke omgeving; zijn vader, grootvader en enkele familieleden waren allen imker. Op zijn derde jaar opende hij zonder schrik of steek zijn eerste bijenkast; op zijn tiende jaar begon hij met imkeren.

'De woonwijk heeft smaak'

Na zijn schooltijd trok hij naar Parijs om aan de 'Académie des Beaux-Arts' voor beeldend kunstenaar te studeren. Op een gegeven moment wilde hij weer bijen gaan houden. Hij plaatste één volk ergens op een achterafdakje uit het zicht. Het eerste jaar had hij al 40 kilo honing. Aangezien hij zelf maar zo'n drie kilo consumeert, gaf hij veel honing weg aan burens en vrienden. Voor die Parijse stadsmensen was deze eigen honing een open-

baring: 'de woonwijk heeft smaak' en ... 'je eet je eigen omgeving'.

Hoewel hij qua honingsmaak vanuit zijn jeugd heel wat rijkdom gewend was, raakte hij onder de indruk van het volle aroma van de stadshoning. Deze leek met zijn brede smaakpalet de verschaalde monocultuur van het platteland ruimschoots te hebben ingehaald. Daarmee wierpen de bijen in feite een heel nieuw licht op het stadse ecosysteem.

Volken op het stadhuisdak

Inmiddels was Olivier in dienst bij het Parc de la Vilette in Parijs (en is dit nog steeds), waar hij kunstwerken maakt die ingrijpen in de publieke ruimte, en waar hij steeds zoekt naar patronen om de mensen op een andere manier naar de stad te laten kijken. En deze stadshoning gaf wel een heel directe manier om anders naar de woonomgeving te kijken! Zo werd het idee geboren om op allerlei manieren in de stad bijen te gaan houden, de mensen daarmee in contact te brengen en hun verwondering en nieuwsgierigheid te prikkelen.

Maar dit moest wel voorzichtig opgebouwd worden, want dat 'prikken' was letterlijk gezien natuurlijk het grootste struikelblok. Omdat zijn dak inmiddels vol met volken stond, vroeg hij in 2000 – tegen de bureaucratische verdrukking in – toestemming aan de gemeente om op het dak van het stadhuis wat volken te mogen neerzetten. In de gemeenteraad werd hierover gestemd, met als uitkomst dat dit toegestaan werd onder één voorwaarde: één prik onder de burgers en het experiment zou voorbij zijn...

'Miel béton', keigoede honing

Dit was gelukkig niet het geval en de vier volken ontwikkelden zich voorspoedig en verdubbelden zich elk jaar. Zorgvuldig beheer maakte dat er geen zwermen kwamen, de omringende bewoners wen-

Het 'Festival a/d Werf' is een jaarlijks terugkerend kunstfestival rond de grachten en werven van Utrecht. Elke lente laten jonge kunstenaars op verrassende binnen- en buitenlocaties hun muziek, theater en beeldende kunst zien. Het festival wordt dit jaar voor de 23e keer gehouden; vorig jaar trok het ruim 40.000 bezoekers.

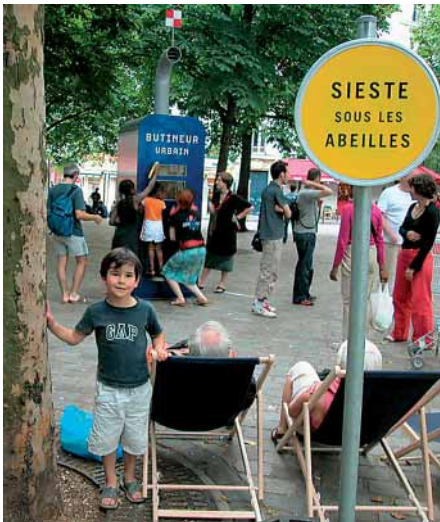
den er geleidelijk aan en gingen er ook plezier in krijgen. De plaatselijke toeristenbureaus verkochten volop de honing van de inmiddels 32 volken. Deze stadshoning werd 'Miel béton' of betonhoning genoemd, met een dubbele knipoog naar beton, wat in straattaal zoets als 'keigoed' betekent. En al lijkt de stad op één blok beton, er is dus toch veel leven aanwezig.

De honing werd aan verschillende keuringen onderworpen en leverde de ene na de andere medaille op: 2x brons, 2x goud. Stufmeelonderzoek toonde aan dat de honing tot wel 250 verschillende soorten stufmeelkorrels bevatte, waardoor de onderzoekers dachten dat er flink gereisd was met de bijen. Dat was dus niet het geval, maar de stufmeelrijkdom was wel een afspiegeling van de internationale herkomst van de mensen uit met name de buitenwijken van Parijs. Menig bewoner had in de beschutting van balkon, dakterras of achtertuintje wat planten of

Foto's Olivier Darné

Bijenvolken midden in Parijs, op het dak van de 'Opera'.

Butineur urbain betekent stadsverzamelaar

boompjes staan afkomstig uit hun vroegere geboorteland of geliefde vakantie-land. Er bleek zelfs stuifmeel van planten rond de evenaar in de honing te zitten.

Oase van rust

Na deze positieve ervaringen op het stadhuisdak was de tijd rijp om de bijen wat dichterbij de mensen te brengen, alles in keurig overleg met de betrokken autoriteiten. De eerste stap was een observatiekast in een galerie in een drukke winkelstraat, met vlieguitlaat op de eerste verdieping. De etalageramen waren rondom witgekalkt. In het Frans heet een bijenkorf *ruche*, hij noemde dit galerieproject dan ook 'galleruche'. Na verloop van tijd trok dit enorm veel aan-

zicht. Met de uitspraak 'Nous sommes tous des abeilles' (vrij naar John F. Kennedy's 'ich bin ein Berliner') werd er gratis honing uitgedeeld.

Later ontwikkelde Olivier allerlei bouwsels die midden op een pleintje stonden, steeds met de bijenuitlaat veilig omhoog. Ook bouwde hij stadsmeubilair als mobiele toiletten en terrasverwarmingen om tot bijenwoningen, die niet alleen uit artistiek oogpunt verrassend waren maar ook deugdelijke en comfortabele bijenwoningen in zich borgen. Opmerkelijk was dat hij nooit last van vandalisme had.

Een indrukwekkende installatie maakte hij met de reusachtige Chinese havencontainers. In het midden plaatste hij een bijenkast met een kleine schoorsteen als vlieguitlaat. De schoorsteen kwam niet tot aan het plafond van de container, maar eindigde een stuk onder het gat in het dak. Het effect was overdonderend en verstillend tegelijk: door de schemering, de geluidsdemping en de relatieve afgeslotenheid bevond men zich -midden in de stad- opeens in een oase van rust, met boven je hoofd een wolk van zoemende bijen.

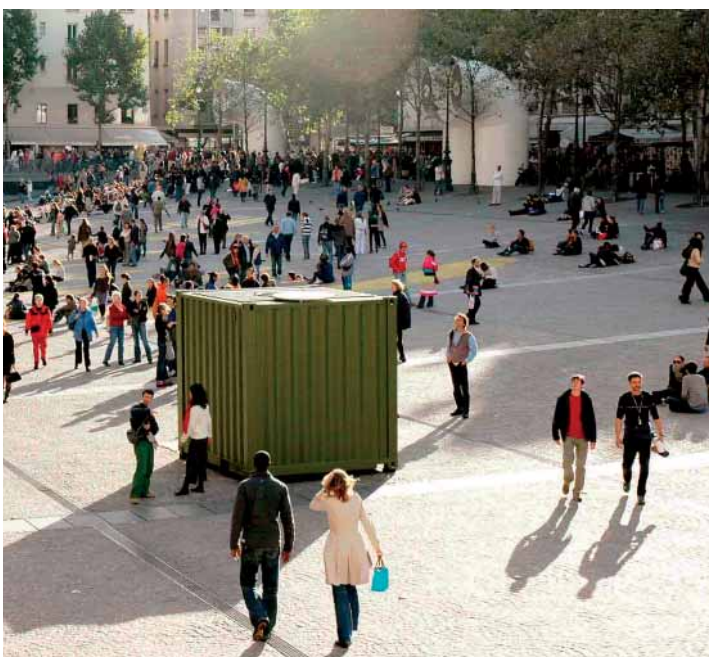
Muntthee en phacelia

Een ander bewonderenswaardig avontuur ondernam Olivier Darné door bij het station Gare du Nord een groot braakliggend terrein eerst met een laag aarde te bedekken en vervolgens met phacelia in

te zaaien. Op een open plek plaatste hij, toen de phacelia eenmaal volop bloeide, een serie ligstoelen en comfortabele strobalen. Hier konden de mensen tijdens hun lunchpauze onthaasten en genieten van bijengezoem en bloemenweelde, met op de verre achtergrond het lawaai van stadsverkeer en treinen. Maar niet alleen de kantoorbevolking kwam hier op af, ook de rondom wonende vaak allochtone flatbevolking werd hiermee uit huis gelokt: er werd uitgewisseld, gelachen, muntthee geserveerd.

Biodiversiteit in de stad

Al deze experimenten zijn zo overduidelijk waardevol, dat er niet naar verdere zingeving gezocht zou hoeven te worden. Maar toch probeert Olivier ook om met deze experimenten en installaties bewustzijn te wekken voor de toch dramatische situatie dat veel platteland inmiddels zo verschraald is, dat er in de steden doorgaans meer dracht te halen is voor bijen. Op het 'beton' worden oogsten van 60, 70 kg gehaald. Die hoeveelheden kent Olivier alleen van vroeger van zijn opa op het platteland; tegenwoordig halen de bijen in de monocultuurgebieden er maar een fractie van, als het ze al lukt om goed in leven te blijven. Ook de pollendiversiteit is met zijn 250 soorten in de stadshoning veel groter. Biodiversiteit: wel in de stad, niet op het platteland. Het is een vreemde omkering.

Chinese havencontainer. In het midden plaatste hij een bijenkast....

...met een kleine schoorsteen als vlieguitlaat.